

UTREDNING AV YRKESUTBILDNING FÖR FÅNGAR

Utbildningsstyrelsen gjorde på uppdrag av undervisningsministeriet under perioden mellan den 1 december 2005 och den 30 september 2006 en utredning av yrkesutbildningen för fångar. Brottspåföljdsverket har bidragit till finansieringen av utredningen och dragit upp riktlinjerna för innehållet i den. Syftet med utredningen är att producera kunskap som skall ligga till grund för fattandet av beslut om fängelseundervisningen och utvecklandet av den sistnämnda. Utredningen har till uppgift att beskriva tillståndet i fångarnas yrkesutbildning i en verksamhetsmiljö som ständigt förändras. De nya riktlinjerna för yrkesutbildningen, utvecklingen av antalet fångar och fångstrukturen samt inrättandet av regionfängelser och placeringsenheter är viktiga förändringar som står i bakgrunden för utredningen.

Föremålet för utredningen var i synnerhet tillgången och utbudet på yrkesutbildning för fångar, organiseringen av utbildningen, arbetsfördelningen i utbildningen, beaktandet av olika grupper av studerande, finansieringen och frågor som hänför sig till uttagningen av studerande. Dessutom fokuserade utredningen på genomförandet av utbildningen, slutförandet av studierna och avläggandet av examina.

Utredningsmaterialet samlades genom en rundfråga som riktades till samtliga organisatörer av yrkesutbildning jämte verksamhetsenheter samt till fängelsedirektörerna och de som svarar för studierna. Totalt 89 procent av de som tidigare hade ordnat undervisning i fängelserna, 74 procent av verksamhetsenheterna och 96 procent av fängelserna besvarade enkäten. Informationen fördjupades genom tre intervjuomgångar i regionfängelserna. Då intervjuades fängelseledningen, studievägledarna, de lärare som svarade för fängelseundervisningen, samarbetspartners och studerande.

Den arbetsgrupp som dragit upp riktlinjerna för utredningen presenterade på basis av resultaten följande förslag till utveckling av yrkesutbildningen för fångar:

- I takt med övergången till regionfängelser och placeringsenheter är det nödvändigt att inleda en mera samordnad och koncentrerad planläggning och organisering av utbildningen. I planläggningen och organiseringen skall samarbetet mellan olika anstalter inom ett och samma regionfängelse ökas och utvecklas, och samarbetet skall göras mångsidigare. De framtida möjligheterna skall aktivt utnyttjas, främjas och uppföljas. Dessutom skall nya samarbetsmöjligheter kartläggas. Den information om fångarna som samlas genom kartläggningen av risker och behov skall i praktiken utnyttjas i planeringen av utbildningen.
- När planer för strafftiden görs upp, skall kontinuiteten av studierna beaktas så att utbildningen kan fortgå när fångarna överförs till en ny straffanstalt eller till det civila.
- Kvalifikationerna hos personalen i placeringsenheterna skall utvecklas så att de anställda har tillräcklig kunskap om fångarnas studiefärdigheter, kraven i yrkesutbildningen, utbudet av kurser och studiemiljön i anstalterna.
- Kvalifikationerna hos de fångvårdstjänstemän som deltar i planeringen och det praktiska genomförandet av utbildningen skall främjas. När läroplaner görs upp, är det viktigt att öka de anställdas kunskaper om examina samt deras pedagogiska färdigheter och sakkunskap.

- Regionfängelserna skall informera de läroanstalter och verksamhetsenheter som ordnar yrkesutbildning i regionen om strukturreformen i fångvården och om hur den påverkar den yrkesutbildning som ordnas i fängelserna.
- Samtliga organisatörer av yrkesutbildning skall bättre informeras om behoven i fängelseundervisningen.
- En individuell studieplan skall göras upp för varje enskild fånge. Genomförandet av planen skall stödjas och i praktiken säkerställas.
- Olika kurser som förbereder den yrkesinriktade grundutbildningen skall bättre än i dagens läge utnyttjas i yrkesutbildningen för fångar. Sådana kurser är t.ex. vägledande och förberedande yrkesinriktad grundutbildning, förberedande yrkesinriktad grundutbildning för invandrare, förberedande och rehabiliterande undervisning och vägledning för handikappade samt undervisning i huslig ekonomi som inte ordnas som yrkesinriktad grundutbildning.
- Utbudet av yrkesutbildning, särskilt yrkesinriktad fortbildning, skall ökas och göras mångsidigare. Även utbudet av olika kurser som förbereder fångarna för yrkesinriktad grundutbildning skall ökas.
- Mera mångsidiga utbildningsmöjligheter för kvinnor skall särskilt garanteras genom regionfängelserreformen. Möjligheter till yrkesutbildning skall också garanteras andra särskilda grupper och minoritetsgrupper i fängelserna, såsom fångar med utländsk bakgrund.
- Möjligheter att avlägga yrkesexamina, även delvis, skall ökas genom att studievägledning och stödet till studierna skall främjas.
- Fängeslärarna skall bättre orienteras i fängelsemiljön och fängelseundervisningen. Tillräckligt stöd av likställda skall säkerställas genom nätverksbildning. Fortbildningen och den kompletterande utbildningen skall ökas och utvecklas för de lärare som undervisar i fängelserna.
- Miljön för inläring på jobbet skall utvecklas i fängelserna så att den alltid uppfyller examensfordringarna. Nya möjligheter till lärlingsutbildning skall mera aktivt än tidigare kartläggas med hänsyn till de begränsningar som fängelsemiljön medför. Utbudet av lärlingsplatser skall ökas även i de branscher där fängelset saknar produktiv verksamhet. Lärlingsmöjligheterna skall särskilt ökas på arbetsplatser utanför fängelset.
- Fristående examina och prov på professionellt kunnande i yrkesinriktad grundutbildning skall stödjas och utvecklas i fängelseundervisningen.
- Möjligheter att använda lärlingsutbildning som en utbildningsform som särskilt lämpar sig för fångar skall främjas och stödjas.
- Antalet IT-apparater skall ökas i fängelseundervisningen. Apparaterna skall vara tidenliga. Användningen av apparaterna skall dessutom ökas både i undervisning och självständiga studier. Internet skall om möjligt tas i aktivt bruk (särskild på öppna anstalter).
- De metoder som genom olika faktorer främjar fortsatta studier efter frigivningen skall utvecklas.
- Grunderna för statistikföring skall förenhetligas på olika förvaltningsområden så att det skall bli möjligt att systematiskt följa upp och utvärdera tillgången till yrkesutbildning samt finansieringen och effektiviteten av utbildningen i fängelserna. Detta skall ligga till grund för beslutsfattandet på olika nivåer.
- Fördelningen av kostnaderna för yrkesutbildning för fångar mellan fångvårdsväsendet och utbildningsförvaltningen, standardskillnaderna i utbildningen och orsakerna till regionala och organisatörsrelaterade skillnader skall utredas senare. Ett klart och enhetligt system för kostnadskontroll skall skapas. Systemet skall lägga grunden till beslutsfattandet och stödja det.

Den arbetsgrupp som styrde utredningen har föreslagit att en mera precis verksamhetsplan skall göras upp med stöd av förslagen till utveckling. Ytterligare information lämnas av undervisningsråd Leena Koski vid utbildningsstyrelsen (leena.koski@oph.fi) och specialsakkunnig Marianne Mäki vid Brottspåföljdsverket (marianne.maki@om.fi).

